

CHÍNH SÁCH THU HÚT ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH HÀ TĨNH

NGUYỄN DUY ĐẠT* -
HOÀNG THỊ THÚY HẰNG**

1. Tổng quan về chính sách thu hút FDI

Sau hơn 35 năm hội nhập và đổi mới, nguồn vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) ngày càng đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển và hội nhập của nước ta. Khi các nguồn vốn trong nước còn nhiều hạn chế thì chính sách thu hút FDI trở thành một trong những chính sách quan trọng nhất để có thể đạt được mục tiêu đã đề ra. Căn cứ vào Nghị quyết số 50-NQ/TW ngày 20/8/2019 của Bộ Chính trị về định hướng hoàn thiện thể chế, chính sách, nâng cao chất lượng, hiệu quả hợp tác đầu tư nước ngoài (ĐTNN) đến năm 2030, Hội đồng nhân dân tỉnh Hà Tĩnh đã ban hành Nghị quyết số 249/NQ-HĐND ngày 08/12/2020 về kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2021 - 2025) đặt việc xây dựng chính sách thu hút FDI vào nhiệm vụ trọng tâm của hệ thống chính trị của tỉnh.

Theo Hội nghị Liên hiệp quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD) năm 1999, FDI bao gồm vốn được cung cấp (trực tiếp hoặc thông qua các công ty liên quan khác) bởi nhà ĐTNN cho các doanh nghiệp (DN), hoặc vốn mà nhà ĐTNN nhận được từ DN mà họ đầu tư ở nước ngoài. FDI gồm có ba bộ phận: vốn cổ phần, thu nhập tái đầu tư và các khoản vay trong nội bộ công ty. Định nghĩa này nhấn mạnh đến khía cạnh vốn đầu tư ở nước ngoài của FDI.

Chính sách thu hút FDI có thể hiểu là hệ thống tư tưởng, quan điểm, mục tiêu, giải

pháp và công cụ mà Nhà nước sử dụng để điều chỉnh các hoạt động thu hút, sử dụng vốn FDI vào các ngành, lĩnh vực của nền kinh tế trong một thời kỳ nhất định, nhằm đạt được mục tiêu kinh tế - xã hội của quốc gia, địa phương trong từng giai đoạn.

Chính sách thu hút FDI là các chính sách hỗ trợ, thu hút FDI của các cấp chính quyền ở cấp tỉnh, có thể chia ra theo vấn đề như sau: chính sách đối với nhà đầu tư hiện hữu; chính sách tăng cường mối liên kết.

2. Thực trạng chính sách thu hút FDI trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh

Về cơ cấu thu hút FDI: tính đến hết năm 2021, tỉnh Hà Tĩnh có tổng 71 dự án FDI hiện đang hoạt động trên địa bàn, với tổng số vốn lên đến hơn 16,081 tỷ USD¹. Trong đó, công nghiệp chế biến, chế tạo có số dự án và tổng số vốn đứng đầu, tiếp theo là dịch vụ lưu trú và ăn uống; bán buôn và bán lẻ, sửa chữa ô tô, mô tô, xe máy và xe có động cơ khác; vận tải, kho bãi. Một số lĩnh vực vẫn chưa có dự án FDI nào như: nông nghiệp, lâm nghiệp và thủy sản; hoạt động tài chính, ngân hàng và bảo hiểm; giáo dục - đào tạo, y tế và hoạt động trợ giúp xã hội.

Về địa điểm đầu tư: Hà Tĩnh nổi tiếng với khu kinh tế Vũng Áng, đây cũng là địa điểm

* TS, Trường Đại học Thương mại

** Học viên Cao học Trường Đại học Thương mại

thu hút nhiều vốn đầu tư từ các nhà đầu tư nước ngoài. Số lượng các dự án trong khu công nghiệp và khu kinh tế Vũng Áng, nhờ đó chiếm đa số cả về mặt số lượng (59/76 dự án) lẫn số vốn đăng ký (12.267 triệu USD, chiếm 77,63%)².

Về đối tác đầu tư: tính đến tháng 12/2021, có 13 quốc gia và vùng lãnh thổ đầu tư vào Hà Tĩnh. Trong đó, Đài Loan là quốc gia có số dự án và tổng số vốn đăng ký nhiều nhất, với 39 dự án (chiếm 51,3%) và tổng mức đầu tư 12.945 triệu USD (chiếm 94,46%)³.

Để đạt được những kết quả trên, chính quyền tỉnh Hà Tĩnh đã nghiêm túc thực hiện các chính sách thu hút và hỗ trợ các DN FDI đang hoạt động trên địa bàn.

Tiến hành khảo sát 37/87 DN FDI đang hoạt động trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh về tổng thể các chính sách thu hút và hỗ trợ đã và đang được thực hiện, có hơn 37% số DN cho rằng các chính sách này được ban hành và thực hiện tốt, rất tốt; mức tạm tốt chiếm tỷ lệ lớn nhất với hơn 35%. Tuy nhiên, vẫn còn 27% DN (10 trong tổng 37 DN được khảo sát) cho rằng các chính sách vẫn chưa tốt, trong đó 4 DN cho rằng các chính sách này thật sự không tốt⁴. Các chính sách thu hút và hỗ trợ DN FDI được tỉnh Hà Tĩnh thực hiện như sau:

(1) Chính sách đối với nhà đầu tư tiềm năng.

- *Chính sách hỗ trợ thành lập mới DN có vốn đầu tư nước ngoài:* Nghị quyết số 87/2018/NQ-HĐND ngày 18/7/2018 của Hội đồng nhân dân tỉnh quy định về một số chính sách hỗ trợ thành lập mới hộ kinh doanh và doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị quyết số 216/2020/NQ-HĐND ngày 10/07/2020) có một số quy định về hỗ trợ chuẩn bị hồ sơ, hỗ trợ 100% lệ phí đăng ký, hỗ trợ hoặc miễn lệ phí môn bài, hỗ trợ chi phí mua sắm, cài đặt phần mềm..., cho các DN nói chung và DN FDI nói riêng.

- *Chính sách thuế và các nghĩa vụ tài chính:* Hà Tĩnh áp dụng các chính sách thuế đã được Nhà nước ban hành nhằm thu hút NĐT có quan tâm đến việc đầu tư trên địa bàn tỉnh. Các chính sách về giảm thuế thu nhập DN phổ thông (hiện còn 22%); thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu được miễn cho một số các DN công nghệ cao, DN khoa học và công nghệ...

- *Chính sách hỗ trợ nhà đầu tư nước ngoài:* năm 2016, tỉnh Hà Tĩnh thành lập Trung tâm Hỗ trợ phát triển DN và Xúc tiến đầu tư tỉnh Hà Tĩnh nhằm hỗ trợ, phát triển DN của tỉnh; xúc tiến, hỗ trợ, tư vấn, thu hút FDI vào địa bàn tỉnh. Ngoài ra, Trung tâm còn có chức năng hướng dẫn, hỗ trợ các DN FDI về đăng ký DN; tư vấn, cung cấp và phổ biến thông tin về lựa chọn địa điểm, dự án, thủ tục liên quan đến công tác đầu tư, sản xuất - kinh doanh...

- *Chính sách xúc tiến đầu tư:* trên cơ sở quy hoạch tỉnh giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050; kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội tỉnh giai đoạn 2021 - 2025, các quy hoạch ngành, lĩnh vực, định hướng phát triển vùng kinh tế trọng điểm và hướng dẫn của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, định kỳ 6 tháng/năm, Hà Tĩnh thực hiện rà soát danh mục dự án kêu gọi đầu tư và công bố rộng rãi trên các ấn phẩm, tài liệu, truyền thông..., giúp nhà đầu tư nghiên cứu tìm hiểu.

Để đánh giá hiệu quả của công tác xúc tiến đầu tư và các chính sách liên quan đến công tác này trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh, nhóm tác giả đã khảo sát 37 DN FDI trên địa bàn tỉnh và thu được kết quả: hơn 97% DN tham gia khảo sát cho rằng, công tác xúc tiến đầu tư và các văn bản pháp luật liên quan có hiệu quả trong việc thu hút đầu tư FDI trên địa bàn tỉnh. Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận nhỏ cho rằng, công tác xúc tiến của địa phương là không tốt (2,7%)⁵. Chính quyền địa phương cần tích cực hơn nữa để có thể tìm ra hạn chế, khắc phục nhằm thu hút đầu tư FDI mạnh mẽ hơn.

(2) Chính sách đối với nhà đầu tư hiện hữu.

- *Chính sách thuế, hỗ trợ lãi suất*: chính quyền tỉnh Hà Tĩnh đang áp dụng một số văn bản pháp luật được Chính phủ ban hành trong việc hỗ trợ lãi suất và thuế đối với các DN FDI đang hoạt động trên địa bàn. Ngoài ra, Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tĩnh đã ban hành Quyết định số 16/2007/QĐ-UBND ngày 27/4/2007 về quy định một số chính sách ưu đãi, hỗ trợ đầu tư vào khu kinh tế Vũng Áng và các khu công nghiệp của tỉnh Hà Tĩnh và Quyết định số 26/2008/QĐ-UBND ngày 22/08/2008 quy định một số chính sách ưu đãi, hỗ trợ đầu tư tại Khu kinh tế cửa khẩu quốc tế Cầu Treo - Hà Tĩnh. Cả hai đều hướng đến những hỗ trợ tối đa cho DN hoạt động trong hai khu kinh tế này.

Qua kết quả khảo sát 37/87 DN FDI cho thấy, có khoảng 62% DN tham gia khảo sát cho rằng các chính sách về tài chính như thuế, lãi suất và hỗ trợ tài chính có hiệu quả tốt đối với DN FDI. Trong đó, có 13,51% DN cho rằng các chính sách này đã hỗ trợ rất tốt cho hoạt động của các DN FDI⁶.

- *Các quy định về hoạt động của các doanh nghiệp có vốn nước ngoài (FIEs)*: Hoạt động của các nhà đầu tư nước ngoài, công ty có vốn đầu tư nước ngoài tại Việt Nam được quy định tại một số văn bản, như: Biểu cam kết WTO; *Luật Đầu tư* năm 2020 và văn bản hướng dẫn thi hành; văn bản pháp luật chuyên ngành liên quan đến lĩnh vực đầu tư; Nghị định số 09/2018/NĐ-CP ngày 15/01/2018 của Chính phủ quy định chi tiết *Luật Thương mại* năm 2005 và *Luật Quản lý ngoại thương* năm 2017 về hoạt động mua bán hàng hóa và các hoạt động liên quan trực tiếp đến mua bán hàng hóa của nhà đầu tư nước ngoài, tổ chức kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài tại Việt Nam.

- *Chính sách cải cách thủ tục hành chính*: Hà Tĩnh thực hiện nghiêm túc, hiệu quả Nghị quyết số 02/NQ-CP ngày 10/01/2022 của Chính phủ về những nhiệm vụ, giải pháp

chủ yếu cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh năm 2022, góp phần cùng cả nước thực hiện mục tiêu nâng cao thứ hạng trong các xếp hạng quốc tế; xây dựng môi trường kinh doanh công khai, minh bạch, thân thiện, thông thoáng; tạo thuận lợi hỗ trợ DN khởi nghiệp, đổi mới, sáng tạo. Bên cạnh ban hành chính sách, chính quyền tỉnh cũng kiên quyết xử lý nghiêm và kịp thời các tổ chức, cá nhân, cán bộ, công chức, viên chức suy thoái về đạo đức nghề nghiệp, cố tình nhũng nhiễu trong thực thi công vụ, vi phạm quy định pháp luật, làm chậm thời gian, tiến độ thực hiện các nhiệm vụ được giao. Thay thế những cán bộ, công chức, viên chức yếu kém về năng lực, trình độ, không đáp ứng được yêu cầu.

(3) Chính sách tăng cường mối liên kết.

- *Chính sách phát triển công nghiệp hỗ trợ và chuỗi cung ứng*: Nghị quyết số 86/2018/NQ-HĐND ngày 18/7/2018 của Hội đồng nhân dân tỉnh về một số chính sách phát triển công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp tỉnh Hà Tĩnh đến năm 2025 và những năm tiếp theo được ban hành có quy định các tiêu chí và nội dung hỗ trợ đào tạo phát triển nâng cao tay nghề, hỗ trợ phát triển thương hiệu mở rộng thị trường... Bên cạnh đó, ngày 06/8/2020, Chính phủ đã ban hành Nghị quyết số 115/NQ-CP về các giải pháp thúc đẩy phát triển công nghiệp hỗ trợ. Ngoài ra, các DN cũng được hưởng những ưu đãi đặc biệt khi đầu tư vào các lĩnh vực công nghiệp hỗ trợ ưu tiên.

- *Chính sách khuyến khích ứng dụng và chuyển giao công nghệ*: Hà Tĩnh xây dựng sàn giao dịch công nghệ thiết bị, xây dựng trang mạng hatitex.vn và tạo lập cơ sở dữ liệu, nhập liệu gồm 151.065 trường dữ liệu và 6.690 bản ghi phục vụ DN khai thác sử dụng. Kết quả giai đoạn 2016 - 2019, tỉnh có trên 242 hợp đồng chuyển giao công nghệ thiết bị được ký kết và thực hiện với số kinh phí ước tính khoảng 7.423 tỷ đồng⁷.

- *Chính sách đào tạo nguồn nhân lực:* ngày 01/7/2021, Ban Thường vụ Tỉnh ủy Hà Tĩnh đã ban hành Chỉ thị số 10-CT/TU về tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo công tác đào tạo nghề, giải quyết việc làm cho người lao động trên địa bàn Hà Tĩnh và Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tĩnh ban hành Kế hoạch số 36/KH-UBND ngày 15/02/2022 về thực hiện Chiến lược phát triển giáo dục nghề nghiệp giai đoạn 2021 - 2025 trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh.

Khi xét về sự cần thiết của công tác đào tạo nhân lực để đáp ứng yêu cầu sử dụng lao động trong các DN FDI trên địa bàn, chỉ khoảng 23% số DN được khảo sát cho rằng đó là cần thiết, 43,24% DN chỉ ra rằng tạm cần thiết và có đến hơn 32% DN được khảo sát cho rằng không cần thiết phải có đào tạo trước đó mà chính các DN FDI sẽ tự đào tạo cho phù hợp với yêu cầu của họ⁸. Phần lớn lao động được sử dụng trong các DN này là lao động phổ thông nên việc đào tạo là không cần thiết.

Theo những phân tích chính sách trên, một số thành công trong ban hành và thực thi chính sách thu hút và hỗ trợ đầu tư FDI của tỉnh Hà Tĩnh có thể kể đến là:

- *Chính sách đối với NĐT tiềm năng:* ban hành kịp thời Nghị quyết liên quan đến chính sách hỗ trợ thành lập mới DN có vốn ĐTNN phù hợp với điều kiện của địa phương và cung cấp thông tin đầy đủ cho NĐT khi tiếp cận thông tin. Chính sách ưu đãi thuế với thuế suất thuế thu nhập doanh nghiệp rất cạnh tranh và các ưu đãi về thuế suất và miễn thuế, giảm thuế có thời hạn với các lĩnh vực và địa bàn khuyến khích đầu tư. Chủ động triển khai các hoạt động xúc tiến đầu tư đa dạng qua các kênh thông tin nhằm quảng bá, kêu gọi các nhà đầu tư nước ngoài đầu tư vào Hà Tĩnh.

- *Các chính sách đối với nhà đầu tư hiện hữu:* Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp và

các văn bản hướng dẫn quy định cụ thể các mức ưu đãi miễn thuế, giảm thuế thống nhất chung cho tất cả loại hình DN. Văn bản pháp luật tạo môi trường pháp lý đồng bộ cho các hoạt động ĐTNN trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh, bình đẳng, không phân biệt đối xử giữa các NĐT. Các chính sách về lao động cũng được xem xét, điều chỉnh thường xuyên nhằm hoàn thiện và phù hợp với tình hình thực tiễn.

Tuy nhiên, vẫn còn một số hạn chế về chính sách thu hút FDI tại Hà Tĩnh như sau:

Một là, chính sách đối với NĐT tiềm năng: những quy định thủ tục hành chính còn thiếu tính đồng bộ, nhiều quy định về thủ tục hành chính chưa đạt yêu cầu về tính rõ ràng, minh bạch, nhất là các quy định về yêu cầu, điều kiện của thủ tục hành chính...

Hai là, các chính sách đối với NĐT hiện hữu: chính sách ưu đãi thuế áp dụng thống nhất cho các thành phần kinh tế, nhưng thực tế thì các DN FDI đang được hưởng nhiều hơn từ các chính sách này. Cơ chế, chính sách về đất đai áp dụng đối với lĩnh vực ĐTNN vẫn còn những vướng mắc nhất định, dẫn đến những bất hợp lý về cách tính giá đất, thời gian giao đất hay chính sách và chế độ đền bù tài sản trên đất. Các văn bản hướng dẫn đối với các hoạt động kinh doanh, xuất - nhập khẩu thiếu sự cụ thể và chi tiết đã gây không ít khó khăn cho hoạt động của NĐT. Nhiều cơ quan nhà nước chưa chấp hành đúng các quy định về tiếp nhận và giải quyết công việc, vẫn còn tình trạng gây khó khăn, phiền hà cho DN, chưa bố trí cán bộ có phẩm chất, đủ trình độ làm công tác tiếp nhận và giải quyết công việc.

Ba là, các chính sách tăng cường mối liên kết: trong đó các cam kết, chính sách về chuyển giao công nghệ, kỹ thuật còn chưa đầy đủ, bị bỏ ngỏ cho nên việc các DN FDI chỉ coi địa phương như công xưởng sản xuất và không chia sẻ thông tin và công nghệ. Bên

cạnh đó, các chính sách phát triển công nghệ của nước ta nói chung và Hà Tĩnh nói riêng chưa đủ chặt chẽ, ràng buộc. Nhiều chính sách về công nghiệp hỗ trợ đã được ban hành nhưng chưa được đánh giá và đi vào thực tiễn. Bên cạnh đó, chính sách đầu tư cho nghiên cứu phát triển công nghiệp hỗ trợ chưa được chú trọng nên các DN mới chỉ nhìn đến thị trường trong nước, chưa nhìn được thị trường toàn cầu. Chính sách nâng cao chất lượng nguồn nhân lực tuy đã có nhưng mang lại kết quả chưa cao.

Nguyên nhân của hạn chế trên là:

(1) Chưa nhất quán giữa các mục tiêu của chính sách ưu đãi thu hút FDI.

(2) Mục tiêu và biện pháp thực hiện, như: ưu đãi bằng thuế, tiền thuê đất hoặc dựa trên số lao động mà không dựa trên các tiêu chí về công nghệ được sử dụng nên chưa ưu tiên thu hút các dự án FDI công nghệ cao.

(3) Các chính sách ưu đãi thu hút còn phức tạp, chồng chéo, nằm rải rác ở nhiều văn bản luật pháp khác nhau.

(4) Các thủ tục để được nhận ưu đãi chưa minh bạch, vẫn còn cơ chế xin - cho, một số chính sách ưu đãi được ban hành nhưng không có quy định về điều kiện và thủ tục để được hưởng ưu đãi.

3. Một số giải pháp hoàn thiện chính sách thu hút FDI của tỉnh Hà Tĩnh

Thứ nhất, nhóm chính sách thu hút đầu tư đối với các nhà đầu tư tiềm năng: (1) Cần ban hành chính sách và danh mục về các dự án ưu tiên thu hút cho các địa bàn, lĩnh vực, sản phẩm và có chọn lọc các dự án sử dụng công nghệ cao; (2) Xây dựng hệ thống các tiêu chí tính điểm ưu tiên để lượng hoá các chính sách ưu đãi vượt trội theo mức độ hiệu quả kinh tế - xã hội - môi trường; (3) Hoàn thiện các chính sách hỗ trợ đặc thù cho nhà đầu tư để cạnh tranh với các nước trong khu vực.

Thứ hai, nhóm chính sách thu hút đầu tư đối với các nhà đầu tư hiện hữu: (1) Cần bổ

sung, điều chỉnh quy hoạch sử dụng đất của các ngành các lĩnh vực để làm căn cứ quy hoạch thu hút dự án FDI; (2) Chú trọng nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước đối với các dự án FDI nhằm đạt được mục tiêu chính sách; (3) Đẩy mạnh việc thực hiện chính sách hỗ trợ ưu đãi và thu hút đầu tư dựa trên hiệu quả sản xuất - kinh doanh của DN.

Thứ ba, nhóm chính sách tăng cường mối liên kết: (1) Cần tạo ra một hệ thống cơ chế khuyến khích để thu hẹp tối đa khoảng cách thông tin giữa các công ty xuyên quốc gia (TNCs) với DN trong nước; (2) Khuyến khích các TNCs tham gia vào các quan hệ đối tác, nhất là kích thích sự lan tỏa, chuyển giao công nghệ từ FDI cho các DN trong nước; (3) Kích thích quan hệ đối tác khu vực nhà nước - tư nhân và cung cấp các dịch vụ chuyên biệt cho việc tạo ra mối liên kết giữa công ty xuyên quốc gia với doanh nghiệp nhỏ và vừa; (4) Xây dựng, hoàn thiện và triển khai đồng bộ các cơ chế, chính sách đặc thù phát triển công nghiệp hỗ trợ và các ngành công nghiệp chế biến, chế tạo ưu tiên phát triển; (5) Thực hiện chính sách ưu tiên đầu tư cho phát triển giáo dục, đào tạo và dạy nghề nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực □

Chú thích:

1, 3. Niên giám thống kê tỉnh Hà Tĩnh. *Đầu tư trực tiếp nước ngoài được cấp giấy phép phân theo ngành kinh tế*. H. NXB Thống kê, 2021, tr. 154, 157.

2. Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Hà Tĩnh. *Báo cáo tình hình thực hiện dự án FDI năm 2021*.

4, 5, 6, 8. *Nhóm tác giả khảo sát về "Chính sách thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh", tháng 5/2022 thuộc Đề tài "Chính sách thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh"*.

7. Sở Khoa học và Công nghệ Hà Tĩnh. *Báo cáo tại Hội thảo hỗ trợ các hoạt động phát triển thị trường công nghệ và chuyển giao công nghệ*, tháng 10/2019.